

ІНСТИТУТ ЗАКОНОДАВСТВА ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

СТРІЛЕЦЬ БОГДАН ВАСИЛЬОВИЧ

УДК 341.1+341.24:346.543(4-6ЄС:477)(043.3)

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В
ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ**

12.00.11 – міжнародне право

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Київ – 2020

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі міжнародного права та порівняльного правознавства Київського університету права Національної академії наук України

Науковий керівник – доктор юридичних наук, доцент
МУШАК Наталія Богданівна,
Національний авіаційний університет, факультет
міжнародних відносин,
професор кафедри міжнародного права та
порівняльного правознавства.

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
МУРАВЙОВ Віктор Іванович,
Інститут міжнародних відносин Київського
національного університету імені Тараса Шевченка,
професор кафедри міжнародного приватного права;
кандидат юридичних наук, доцент
ЛУК'ЯНЕЦЬ Валентина Станіславівна,
Національна академія внутрішніх справ,
професор кафедри конституційного права та прав
людини.

Захист відбудеться «30» вересня 2020 р. о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.867.01 Інституту законодавства Верховної Ради України за адресою: 04053, м. Київ, пров. Несторівський, 4.

Із дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Інституту законодавства Верховної Ради України за адресою: 04053, м. Київ, пров. Несторівський, 4.

Автореферат розісланий «29» серпня 2020 р.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

О. М. Биков

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Залучення інвестицій є важливою умовою економічного розвитку країни, особливо при впровадженні науково-технічних досягнень у виробництво. У Європейському Союзі (далі – ЄС) велика увага приділяється правовому регулюванню інвестиційної діяльності та захисту прав інвесторів, що забезпечує ефективне функціонування внутрішнього ринку та стійкий розвиток економік держав – членів ЄС. При цьому ЄС та його держави-члени є одними із основних зовнішньоекономічних партнерів України та активно співпрацюють в інвестиційній сфері.

Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони 2014 року (далі – Угода про асоціацію) запроваджує свободу руху капіталу та інвестицій, а також свободу заснування підприємницької діяльності. Додатком XVII до Угоди про асоціацію також передбачено нормативно-правове наближення законодавства України з законодавством Європейського Союзу, зокрема, у сфері фінансових послуг, що охоплює положення щодо захисту інвестицій та правового регулювання суб'єктів інвестиційної діяльності. Відповідно, законодавство України у сфері інвестиційної діяльності потребує гармонізації із *acquis* ЄС.

Тому вивчення правового регулювання інвестиційної діяльності у ЄС є необхідним для визначення напрямків розвитку та гармонізації вітчизняного законодавства у сфері регулювання інвестицій. Актуальність цього дослідження також обумовлена доцільністю вивчення практики держав – членів ЄС, які мають багаторічний досвід приведення національного інвестиційного законодавства у відповідність із *acquis* ЄС.

Науково-теоретичною основою дослідження стали праці вітчизняних вчених з питань правового регулювання інвестиційної діяльності: О. Вінник, В. Коссака, О. Кривецької, М. Лазаренка, О. Сімсон, В. Стойки, Д. Федорчука та ін.; права європейської інтеграції: М. Баймуратова, Х. Бехруза, В. Василенка, О. Вишнякова, Ю. Волошина, Л. Грицаєнко, О. Гріненко, В. Євінтова, Т. Комарової, В. Лук'янець, Ю. Мовчан, В. Муравйова, В. Опришка, В. П'ятницького, О. Стрельцової, Л. Тимченка, Ю. Шемшученка, Ю. Щокіна, І. Яковюка та ін.; приведення законодавства України у відповідність із *acquis* ЄС: К. Бережної, В. Денисова, О. Копиленка, З. Макарухи, Н. Мушак, В. Форманюк, Я. Чернопищук та ін.; окремих аспектів правового регулювання здійснення інвестицій, ринку фінансових послуг та ринку цінних паперів у ЄС: Ю. Зайчука, І. Літінаса, І. Яворської, І. Яновської та ін.

Теоретичні напрацювання щодо окремих питань, пов'язаних з регулюванням інвестиційної діяльності у ЄС, здійснили вітчизняні науковці С. Віхров, С. Глібко, В. Завгородня, Б. Криволапов, Є. Самойленко, Р. Счастливцева, Н. Шапран, Г. Шовкопляс та ін.

Питання європейської інтеграції, у тому числі економічної, та руху капіталу досліджували такі зарубіжні вчені: Дж. Ашер, Б. Баласа, П. Ван Ельсуге, П. ВерЛорен, М. Ентін, Х. Іпсен, Е. фон Кайммерер, А. Капустін, С. Кашкін, П. Кептейн, В. Кернз, М. Кремона, А. Лазовський, С. Лещенко, Ю. Лепешков, Д. Мітрані, С. Пірс, А. Поповіціу, Б. Розамонд, В. Селіванова, Я. Тінберген, Е. Хаас, Т. Хартлі, С. Хемелс, Р. Штрайнц та ін.

Компетенцію ЄС у сфері інвестиційної діяльності, договірний механізм регулювання інвестиційної діяльності в ЄС та захист прав інвесторів вивчали зарубіжні науковці: О. Ануфрієва, Дж. Бейсдоу, Ф. ді Бенедетто, А. Дімопулос, Д. Зетзче, О. Ісполінов, С. Йонг, Н. Лавранос, Г. Лентнер, А. Де Лука, М. Лукінська, суб'єкти інвестиційної діяльності у ЄС досліджували С. Менье, А. Некрасов, П. Ніемела, Д. Роветта, К. Хенкелс, С. Хінделанг та ін.

Однак, на сьогодні у вітчизняній та зарубіжній літературі відсутні праці з комплексного та системного аналізу регулювання інвестиційної діяльності в ЄС з урахуванням останніх змін у *acquis* ЄС та практиці Суду ЄС, що зумовило актуальність і своєчасність обраної теми дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана в Київському університеті права НАН України згідно з планом науково-дослідної роботи на тему: «Державно-правове регулювання суспільних відносин в умовах нових глобалізаційних викликів: вітчизняні та міжнародні реалії» (номер державної реєстрації U11U004745).

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає у проведенні системного аналізу правового регулювання інвестиційної діяльності в ЄС та визначенні напрямків вдосконалення національного законодавства України згідно з *acquis* ЄС. Для досягнення мети у дисертації передбачається визначення таких завдань:

- дослідити еволюцію правового регулювання інвестиційної діяльності як фактору європейської економічної інтеграції;
- проаналізувати свободу руху капіталів в аспекті її впливу на інвестиційну діяльність у ЄС;
- визначити види інвестиційної діяльності в ЄС;
- охарактеризувати договірний механізм регулювання інвестиційної діяльності в ЄС;
- розкрити інституційний механізм регулювання інвестиційної діяльності в ЄС;
- визначити систему актів, ухвалених інститутами ЄС у сфері інвестиційної діяльності;
- встановити коло суб'єктів інвестиційної діяльності в ЄС;
- показати особливості захисту прав інвесторів у ЄС;
- з'ясувати особливості захисту іноземних інвесторів у ЄС;
- показати характер і специфіку правового регулювання інвестиційної діяльності між Україною та ЄС;

- розкрити теоретичні підходи щодо приведення інвестиційного законодавства України у відповідність до *acquis* ЄС;

- охарактеризувати стан приведення законодавства України у відповідність до *acquis* ЄС у сфері інвестиційної діяльності та сформулювати відповідні пропозиції.

Об'єктом дослідження є комплекс правовідносин, що виникають внаслідок здійснення інвестиційної діяльності у ЄС; міжнародно-правові відносини ЄС із третіми країнами та Україною у сфері інвестиційної діяльності.

Предметом дослідження є сукупність актів та документів ЄС, що визначають правові основи здійснення інвестиційної діяльності в ЄС, а також правові засади співробітництва у сфері інвестиційної діяльності між Україною та ЄС.

Методи дослідження. *Метод системного аналізу* дав можливість виявити внутрішні зв'язки між свободою руху капіталу та свободою заснування в аспекті застосування у сфері інвестицій (підрозділ 1.2). Використовуючи *історико-правовий метод*, було досліджено еволюцію права ЄС у сфері правового регулювання руху капіталу та інвестицій (підрозділи 1.1, 1.2). *Діалектичний метод* застосовувався при аналізі євроінтеграційних процесів у сфері регулювання інвестиційної діяльності виходячи із практичних потреб держав – членів ЄС (підрозділ 1.1). *Порівняльно-правовий метод* використовувався при порівнянні положень угод між Україною та ЄС (підрозділ 4.1.), *acquis* ЄС та України (підрозділ 4.3), положень двосторонніх інвестиційних договорів, інших міжнародних договорів, а також проектів міжнародних договорів ЄС з третіми країнами (підрозділ 3.3). *Системно-структурний метод* дозволив дослідити досвід інтеграційних процесів у сфері регулювання інвестиційної діяльності у державах – членах ЄС (підрозділи 2.1, 3.2). З використанням *статистично-правового методу* був проаналізований стан двостороннього правового регулювання інвестиційної діяльності між державами – членами ЄС та Україною (підрозділ 4.1), а також між державами – членами ЄС та третіми країнами (підрозділ 2.1). *Формально-юридичний метод* застосовано для аналізу взаємозв'язку правових категорій «інвестиційна діяльність», «інвестиція» та «інвестування» (підрозділ 1.3).

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація є першим в Україні комплексним дослідженням з міжнародного права, в якому розкрито особливості правового регулювання інвестиційної діяльності в ЄС. У роботі сформульовані наступні концептуальні положення та висновки:

уперше:

- обґрунтовано положення про те, що концептуальні засади економічної інтеграції в ЄС у сфері свободи руху капіталів та інвестиційної діяльності визначені з урахуванням концепції функціоналізму, яка обумовлювала розвиток економічної інтеграції задоволенням спільних інтересів держав, а саме

досягнення їх загального економічного блага, забезпечення більш гармонічного функціонування інтеграційних об'єднань;

- досліджено договірний механізм регулювання інвестиційної діяльності в ЄС як систему договорів держав-членів, які регулюють свободу заснування і економічної діяльності, свободу руху послуг, свободу руху капіталів; а також пов'язані з ними свободу інвестиційних послуг, діяльність інвестиційних фірм та інвестиційних фондів; захист прав інвесторів; попередження маніпуляцій та забезпечення фінансової стабільності; сприяння залученню інвестицій;

- визначено інституційний механізм ЄС у сфері інвестиційної діяльності як систему інститутів і інших органів, діяльність яких спрямована на правове регулювання інвестиційної діяльності, контроль фінансового ринку та забезпечення його стабільності;

- здійснено розмежування інвестиційних компаній та інвестиційних фірм відповідно до функцій, які вони виконують на внутрішньому ринку ЄС;

- з метою удосконалення захисту прав інвесторів запропоновано доповнити ст. 1 Закону України «Про інститути спільного інвестування» від 05 липня 2012 р. № 5080-VI поняттям «конфлікт інтересів», а також закріпити у окремому розділі цього закону перелік випадків, які підпадають під конфлікт інтересів, зокрема, можливість отримання фінансової вигоди компанією з управління активами (далі – КУА) за рахунок інституту спільного інвестування (далі – ІСІ), надання КУА тих самих послуг ІСІ та іншій особі;

удосконалено:

- підходи щодо розмежування прямих та портфельних інвестицій, які передбачають різні способи контролю підприємств;

- розмежування сфер застосування свободи руху капіталу та свободи заснування у сфері інвестиційної діяльності на основі аналізу практики Суду ЄС;

- пропозиції щодо удосконалення діяльності інституту кваліфікованого інвестора відповідно до Директиви № 2003/71/ЄС Європейського Парламенту та Ради ЄС від 04 листопада 2003 р. стосовно публікації проспектів під час пропонування цінних паперів на продаж або прийняття для здійснення торгівлі, якою вносяться зміни до Директиви № 2001/34/ЄС;

- рекомендації про доцільність запровадження до законодавства України інституту інвестиційних фірм, а також норм про ключову інформацію для інвестора та професійних клієнтів із метою приведення вітчизняного законодавства у відповідність до *acquis* ЄС;

набули подальшого розвитку:

- теоретичні обґрунтування здійснення європейської економічної інтеграції шляхом усунення перешкод в сфері руху капіталів (доктрина «негативної» інтеграції) та одночасного створення правових механізмів регулювання руху капіталів і інвестицій (доктрина «позитивної» інтеграції);

- дослідження правового регулювання захисту прав інвесторів за правом ЄС, договорами держав – членів ЄС з третіми країнами та угодами ЄС і його державами-членами з третіми країнами;

- аналіз на прикладі регулювання інвестиційної діяльності, згідно з яким поняття «гармонізація» застосовується у випадку приведення вітчизняного законодавства у відповідність до директив ЄС, тоді як «уніфікація» стосується прийняття національних законодавчих актів відповідно до положень регламентів ЄС; при цьому гармонізація та уніфікація інвестиційного законодавства України відповідно до *acquis* ЄС має на меті залучення іноземних інвестицій в економіку нашої держави, активізацію діяльності приватних інвесторів та сприяння стабілізації вітчизняного фінансового ринку;

- положення щодо запровадження в Україні компенсаційної схеми захисту прав інвесторів у формі Фонду компенсацій вкладів інвесторів з метою підвищення довіри до фінансової системи і захисту прав інвесторів, а також спеціалізованих альтернативних інвестиційних фондів, серед яких фонди довгострокових інвестицій та фонди соціального підприємництва.

Практичне значення одержаних результатів. Сформульовані в дисертації висновки, положення, пропозиції й рекомендації можуть бути використані: у науково-дослідній роботі – як основа для подальших наукових досліджень у сфері правового регулювання інвестиційної діяльності та фінансового ринку ЄС; у правотворчій діяльності – при розробці нормативно-правових актів і вдосконаленні вітчизняного законодавства згідно з *acquis* ЄС у сфері інвестиційної діяльності; у правозастосовчій сфері – у процесі реалізації Угоди про асоціацію, гармонізації законодавства України відповідно до *acquis* ЄС у сфері інвестиційної діяльності, при укладенні Україною двосторонніх та багатосторонніх інвестиційних договорів; у навчальному процесі – при викладанні навчальних дисциплін «Право Європейського Союзу», «Міжнародне економічне право», «Міжнародне публічне право» та спеціальних курсів, а також при підготовці навчальних посібників та методичних матеріалів із досліджуваної проблематики.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження виконане здобувачем особисто. Всі висновки, положення та рекомендації, представлені в ньому, сформульовано на основі особистих досліджень автора. У роботі використовувалися праці інших науковців, на які зроблено посилання.

Апробація результатів дисертації. Дисертаційна робота підготовлена на кафедрі міжнародного права та порівняльного правознавства Київського університету права НАН України. Результати, висновки і пропозиції дослідження доповідались автором на таких міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях: VI Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні проблеми правової системи України» (м. Київ, 27 листопада 2014 р.); «VIII Наукові читання, присвячені пам'яті Володимира Михайловича Корецького» (м. Київ, 26 лютого 2015 р.); IX Міжнародна

науково-практична конференція «Європейська юридична освіта і наука» (м. Ужгород, 13–14 листопада 2015 р.); «IX Наукові читання, присвячені пам'яті Володимира Михайловича Корецького» (м. Київ, 25 лютого 2016 р.); Всеукраїнська науково-практична конференція «Законодавство України: недоліки, проблеми систематизації та перспективи розвитку» (м. Херсон, 10–11 лютого 2017 р.); International scientific-practical conference «Development of legal regulation in East Europe: experience of Poland and Ukraine» (Sandomierz, Poland, January 27–28, 2017); Всеукраїнська науково-практична конференція «Адаптація правової системи України до права Європейського Союзу: теоретичні та практичні аспекти» (м. Полтава, 08 грудня 2016 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Право і держава: проблеми розвитку та взаємодії у ХХІ ст.» (м. Запоріжжя, 27–28 січня 2017 р.); VI Всеукраїнська науково-практична конференція «Традиції та інновації розвитку приватного права в Україні: освітній вимір» (м. Полтава, 02 червня 2017 р.); «Міжнародні наукові читання, присвячені пам'яті Володимира Михайловича Корецького» (м. Київ, 28 лютого 2018 р.); VII Всеукраїнська науково-практична конференція «Традиції та інновації розвитку приватного права в Україні: освітній вимір» (м. Полтава, 07 червня 2018 р.).

Публікації. Основні положення дисертації відображено в 9 статтях у фахових наукових виданнях, 10 опублікованих тезах виступів на міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях, колективній монографії.

Структура й обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, чотирьох розділів, кожен з яких містить по три підрозділи, висновків, списку використаних джерел (483 найменування) та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 247 сторінок, з них 59 сторінок – список використаних джерел, додатки – 3 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження; висвітлено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету і завдання дослідження; розкрито об'єкт, предмет і методи дослідження; висвітлено наукову новизну та практичне значення дисертації; відзначено апробацію результатів дисертації; вказано публікації за темою дослідження; визначено структуру та обсяг дисертації.

Розділ 1 «Теоретичні засади правового регулювання інвестиційної діяльності в Європейському Союзі» складається з трьох підрозділів, у яких досліджується інвестиційна діяльність як фактор європейської економічної інтеграції, визначається співвідношення свободи руху капіталу та інвестиційної діяльності в ЄС, аналізуються види інвестиційної діяльності в ЄС.

У *підрозділі 1.1 «Інвестиційна діяльність як фактор європейської економічної інтеграції»* проаналізовано роль інвестиційної діяльності в

контексті аналізу концепцій «позитивної» та «негативної» інтеграції, міждержавного підходу, функціоналізму, неофункціоналізму та наднаціоналізму.

Встановлено, що початок європейської інтеграції був пов'язаний насамперед із задоволенням спільних економічних інтересів, що зумовлювало необхідність регулювання інвестиційної діяльності між державами. Інтеграційний процес розвивався за допомогою «позитивної» (створення нормативно-правової бази та інститутів) та «негативної» (усунення бар'єрів) інтеграції. У сфері інвестиційної діяльності прикладом «позитивної» інтеграції є віднесення сфери регулювання прямих іноземних інвестицій до компетенції ЄС, а прикладом негативної інтеграції є ліквідація обмежень руху капіталу.

Охарактеризовано підходи до європейської інтеграції на прикладі інвестиційної діяльності. Відповідно до концепції функціоналізму (Д. Мітрані), створення наднаціонального об'єднання відбувається для задоволення спільних інтересів держав. Неофункціоналізм (Е. Хаас, Л. Ліндберг) виник із засад функціоналізму, коли початкова інтеграція стратегічних секторів економіки спричиняє поглиблення інтеграції. Наднаціоналізм (С. Менсьє) відводить значну роль у європейській інтеграції діяльності Комісії ЄС. За «міждержавним підходом» (С. Хоффман, Е. Моравчик) визнається ключова роль урядів держав-членів в процесі інтеграції. Обґрунтовано, що інтеграція у сфері інвестиційної діяльності здійснювалась переважно на основі функціоналізму для досягнення загального блага для держав – членів ЄС.

У підрозділі 1.2 «Свобода руху капіталу та інвестиційна діяльність у Європейському Союзі» аналізується свобода руху капіталу як одна із свобод внутрішнього ринку ЄС та її співвідношення із інвестиційною діяльністю.

Доведено, що свобода руху капіталу безпосередньо пов'язана з інвестиційною діяльністю, оскільки свобода руху інвестицій є елементом свободи руху капіталу.

Початки свободи руху капіталу містилися у Договорі про заснування Європейського економічного співтовариства 1957 року (далі – ДЄЕС), за яким держави прагнули не вводити усередині Європейського економічного співтовариства нові обмеження у сфері валютних операцій, що стосувалися руху капіталів. Договором про ЄС 1992 року передбачалася заборона всіх обмежень вільного пересування капіталів і здійснення платежів як між державами – членами ЄС, так і між державами – членами ЄС і третіми країнами.

Звертається увага на те, що інвестиційна діяльність може підпадати під вплив як свободи руху капіталу, так і свободи заснування. З однієї сторони, у практиці Суду ЄС, зокрема рішення у справі C-251/98 *Vaars* від 13 квітня 2000 р., існує правило «визначального впливу» інвестора на діяльність компанії, тобто можливість одноосібно впливати на її рішення. У випадку існування такого впливу ця ситуація підпадає під дію свободи заснування, а за відсутності впливу – під дію свободи капіталу. З іншої сторони, рішення у

справі C-112/05 *Commission v Germany* від 23 жовтня 2007 р. та ін. свідчить про те, що якщо держави – члени ЄС порушують одночасно і свободу заснування, і свободу руху капіталу, Суд ЄС зосереджується на порушенні свободи руху капіталу і юридичні наслідки настають за це порушення. Це пов'язано з тим, що на думку Суду ЄС, обмеження свободи заснування є прямим наслідком перешкод вільному руху капіталу. Тому в аспекті визначення домінуючої свободи у конкретному випадку Суд ЄС не має усталеної позиції.

У підрозділі 1.3 «*Види інвестиційної діяльності в Європейському Союзі*» проаналізовано зміст понять «інвестиції», «інвестування», «інвестиційна діяльність», охарактеризовано види інвестиційної діяльності в ЄС.

На основі аналізу теоретичних напрацювань науковців, положень законодавства держав – членів ЄС та міжнародних договорів визначено інвестиції як матеріальні та нематеріальні цінності, що вкладаються у певні об'єкти з метою одержання прибутку та/або досягнення соціально-економічного ефекту. Інвестування означає процес вкладення інвестицій в обраний об'єкт, воно є частиною ширшого поняття «інвестиційної діяльності», під якою розуміються практичні дії суб'єктів цієї діяльності, спрямовані на вкладення (інвестування) інвестицій, сприяння їх здійсненню, отримання прибутку та/або досягнення соціально-економічного ефекту.

Встановлено, що в *acquis* ЄС виділяються наступні види інвестицій: прямі, портфельні, інвестиції у нерухомість, операції з цінними паперами на ринку цінних паперів, спільне інвестування. Підкреслюється, що в *acquis* ЄС інвестиціями іменуються не самі цінності, а процес їх реалізації, наприклад, заснування структурних підрозділів, купівля частки в статутному капіталі.

Виявлено, що основна увага у нормативно-правових актах ЄС та практиці Суду ЄС приділяється розмежуванню прямих іноземних та портфельних інвестицій. Це має ключове значення для визначення компетенції ЄС та його держав-членів у сфері регулювання інвестицій, оскільки ЄС має компетенцію лише стосовно прямих іноземних інвестицій. Практика Суду ЄС, наприклад, рішення у справі C-480/16 *Fidelity Funds* та інші проти Міністерства оподаткування Данії від 21 червня 2018 р., загалом відповідає позиції Міжнародного валютного фонду щодо визначення частки капіталу або прав голосу для визнання інвестицій прямими, тобто 10 %. Охарактеризовано різновид прямих інвестицій в ЄС, – непрямі прямі, коли інвестор, наприклад, здійснив прямі інвестиції у одну компанію, яка володіє голосами в управлінні іншою компанією, і, відповідно, інвестор опосередковано (через вплив на прийняття рішень) отримує від 10 % прав голосу у іншій компанії.

У розділі 2 «**Організаційно-правовий механізм регулювання інвестиційної діяльності в Європейському Союзі**», що складається з трьох підрозділів, охарактеризовано договірний та інституційний механізми регулювання інвестиційної діяльності в ЄС.

У підрозділі 2.1 «*Договірний механізм регулювання інвестиційної*

діяльності в Європейському Союзі» визначено складові договірної механізми регулювання інвестиційної діяльності в ЄС.

Встановлено, що договірний механізм регулювання інвестиційної діяльності в ЄС складається з установчих договорів ЄС, які встановлюють свободу руху капіталу, свободу заснування, захист права власності; договорів ЄС та його держав-членів з третіми країнами; договорів держав-членів ЄС із третіми країнами; «внутрішніх» двосторонніх інвестиційних договорів між державами – членами ЄС.

У зв'язку з отриманням ЄС за Лісабонським договором виключної компетенції у сфері прямих іноземних інвестицій двосторонні інвестиційні договори між державами – членами ЄС та третіми країнами поступово замінюються на угоди про вільну торгівлю, які регулюють, у тому числі, інвестиційну діяльність. В угодах і проектах цих угод не розмежовуються прямі та портфельні інвестиції, тому їх укладення ЄС одноособово суперечить Лісабонському договору. З огляду на це, Суд ЄС у Висновку 2/15 від 16 травня 2017 р. зазначив, що положення угоди про вільну торгівлю з Сінгапуром про портфельні інвестиції та вирішення інвестиційних спорів не належать до виключної компетенції ЄС. Як результат, держави – члени ЄС повинні ратифікувати частину інвестиційних положень у формі окремої угоди.

Визначено, що відповідно до норм та принципів міжнародного права, «внутрішні» двосторонні інвестиційні договори не підлягають автоматичному припиненню після набуття чинності Лісабонського договору. Згідно з позицією Комісії ЄС, неприпинення двосторонніх інвестиційних угод є порушенням державами – членами ЄС зобов'язань за установчими договорами ЄС, адже прямі іноземні інвестиції належать до виключної компетенції ЄС.

У підрозділі 2.2 *«Інституційний механізм регулювання інвестиційної діяльності в Європейському Союзі»* розкривається інституційний механізм регулювання інвестиційної діяльності в ЄС.

Виявлено, що ключове значення в інституційному механізмі правового регулювання інвестиційної діяльності в ЄС мають наступні інститути ЄС: Рада ЄС, Європейська Рада, Європейський парламент, Комісія ЄС і Суд ЄС. Вони визначають пріоритети правового регулювання інвестиційної діяльності (Європейська Рада), розробляють та приймають нормативні акти (Комісія ЄС, Рада ЄС, Європейський парламент), виконують контролюючу функцію (Комісія ЄС), тлумачать положення установчих договорів (Суд ЄС) тощо. Європейський центральний банк опосередковано впливає на інвестиційну діяльність через сприяння фінансовій стабільності. Європейський інвестиційний банк сприяє фінансуванню інвестиційних програм в ЄС.

Допоміжними органами у сфері регулювання інвестиційної діяльності в ЄС, які мають консультативні та контрольно-наглядові функції, а також повноваження у сфері розробки проектів технічних стандартів, є Економічно-фінансовий комітет, Європейський комітет з цінних паперів, Європейська рада

щодо системних ризиків, Європейське управління з цінних паперів та ринків (далі – ЄУЦПР), при цьому компетенція ЄУЦПР як наднаціонального контролюючого органу ЄС у сфері регулювання фінансових ринків та інвестиційної діяльності поступово розширюється.

Підрозділ 2.3 «Система актів, ухвалених інститутами Європейського Союзу у сфері інвестиційної діяльності» присвячено аналізу системи актів інститутів ЄС, у тому числі регламентів, директив, рішень, висновків, рекомендацій, які регулюють інвестиційну діяльність в ЄС.

З'ясовано, що найбільш численними нормативними актами у сфері регулювання інвестиційної діяльності є директиви, зокрема Директива 88/361/ЄЕС «Про імплементацію ст. 67 Договору» від 24 червня 1988 р., Директива 97/9/ЄС «Про компенсаційні схеми для інвесторів» від 03 березня 1997 р., однак простежується тенденція до збільшення кількості регламентів у сфері інвестиційної діяльності.

Виділено напрямки правового регулювання інвестиційної діяльності в ЄС: свобода руху капіталів, свобода руху послуг та свобода заснування, які регулюються перш за все установчими договорами; регулювання інвестиційних послуг, діяльності інвестиційних фірм та інвестиційних фондів; захист прав інвесторів; попередження маніпуляцій та забезпечення фінансової стабільності; сприяння залученню інвестицій всередині ЄС і за його межами.

Доведено, що рішення Суду ЄС є важливим джерелом регулювання інвестиційної діяльності в ЄС. Також відзначено, що практика застосування актів «м'якого права», таких як рекомендації, інформаційні повідомлення Комісії ЄС, суттєво проявляється в регулюванні інвестиційної діяльності.

Розділ 3 «Захист прав інвесторів у Європейському Союзі» складається з трьох підрозділів, в яких надається характеристика суб'єктів інвестиційної діяльності в ЄС, аналізуються особливості захисту прав інвесторів у ЄС.

У підрозділі 3.1 «Суб'єкти інвестиційної діяльності в Європейському Союзі» здійснюється аналіз суб'єктів інвестиційної діяльності в ЄС.

Встановлено, що відповідно до *acquis* ЄС та законодавства держав – членів ЄС, суб'єктами інвестиційної діяльності можуть бути: інвестори, а саме фізичні особи, юридичні особи; держава; органи місцевого самоврядування; міжнародні організації; інвестиційні посередники – інвестиційні фонди та інвестиційні фірми. Регулювання правового статусу інвесторів у ЄС спрямоване передусім на гарантування вільного здійснення інвестицій на території ЄС та захист їхніх прав. Інвестиційні посередники в ЄС діють за принципом «єдиного паспорта» – послуги, які походять з однієї держави – члена ЄС, повинні мати можливість вільного доступу в інших державах.

Встановлено, що кваліфіковані інвестори для цінних паперів, що випускаються за спрощеною процедурою та професійні клієнти інвестиційних фірм подібні за колом суб'єктів. До них належать, зокрема, фінансові установи, держава, міжнародні фінансові організації, фізичні та юридичні особи зі

значним досвідом та знаннями в інвестиційній сфері. Доведено, що інвестиційні компанії, які є різновидом підприємств колективного інвестування в оборотні цінні папери (фактично – інвестиційних фондів) та інвестиційні фірми є різними суб'єктами інвестиційної діяльності.

Підрозділ 3.2 «Захист прав інвесторів у Європейському Союзі» присвячено аналізу положень стосовно захисту прав інвесторів в установчих договорах та актах вторинного права ЄС.

Правові норми щодо захисту прав інвесторів у ЄС містяться в актах первинного права ЄС та доповнюються актами вторинного права. Статтею 49 Договору про функціонування ЄС (далі – ДФЄС) проголошено національний режим в плані реалізації свободи заснування, статтями 65, 18, 19 та іншими ДФЄС встановлена заборона дискримінації. Статтею 17 Хартії основних прав ЄС 2000 року заборонено незаконну експропріацію.

З метою захисту прав інвесторів акти вторинного права встановлюють вимоги до діяльності інвестиційних фірм, компенсаційних схем для інвесторів, прозорості до інвестиційних фондів, надання ключової інформації для інвестора, запобігаючи тим самим зловживанню на ринку тощо. Важливе значення для захисту прав інвесторів також мають вироблені практикою Суду ЄС принципи правової визначеності, який передбачає, що нормативно-правові акти не повинні набирати чинності до їх опублікування, повинні бути узгодженими і передбачуваними стосовно результатів, а також концепція легітимних очікувань інвесторів, відповідно до якої зміни в інвестиційному законодавстві повинні бути розумно передбачуваними та не запроваджувати раптового скасування прав інвесторів, раніше наданих їм, якщо попередньо вжиті ЄС кроки породили у інвесторів розумні очікування щодо незмінності таких прав.

Встановлено, що, з огляду на відсутність спеціальних процедур щодо розгляду інвестиційних спорів на рівні ЄС, низка інвестиційних спорів вирішується, як правило, за допомогою загальних процедур – судового, арбітражного порядку чи медіації.

У підрозділі 3.3 «Захист прав інвесторів третіх країн у Європейському Союзі» проводиться аналіз норм права ЄС та міжнародно-правових норм, які регулюють захист прав інвесторів третіх країн у ЄС.

Зазначено, що на інвесторів із третіх країн, які здійснюють діяльність у ЄС, поширюються норми установчих договорів та вторинного права ЄС. Ключове значення має договірний механізм регулювання відносин ЄС з третіми країнами в інвестиційній сфері: Договір до Енергетичної Хартії 1994 року, двосторонні інвестиційні договори між державами – членами ЄС та третіми країнами, договори ЄС та його держав-членів з третіми країнами. Право на укладання останніх ЄС отримав у 2009 році із набранням чинності Лісабонського договору. З 21 вересня 2017 р. Всеохоплююча економічна та торговельна угода ЄС із Канадою діє в режимі тимчасового застосування,

Угода про економічне партнерство між ЄС та Японією набула чинності 01 лютого 2019 р., її інвестиційна частина знаходиться на стадії обговорення. Подібні договори були підписані з Сінгапуром (у 2018 році), В'єтнамом (у 2019 році), переговори ведуться також із Австралією, Новою Зеландією та ін.

У нових договорах та проектах торговельно-економічних угод ЄС з третіми країнами відслідковується тенденція щодо усунення правової невизначеності у сфері захисту прав іноземних інвесторів, передбачається створення постійної системи вирішення інвестиційних спорів.

Розділ 4 «Правові основи співробітництва України з Європейським Союзом у сфері інвестиційної діяльності» складається з трьох підрозділів, у яких проводиться дослідження правового регулювання інвестиційної діяльності між Україною та ЄС, концептуальні підходи стосовно приведення інвестиційного законодавства України у відповідність до *acquis* ЄС, а також визначено перспективи приведення законодавства України у відповідність до *acquis* ЄС у сфері інвестиційної діяльності.

У підрозділі 4.1 *«Правове регулювання інвестиційної діяльності між Україною та Європейським Союзом»* досліджуються договори та акти, які регулюють інвестиційну діяльність між Україною та ЄС.

З'ясовано, що правове регулювання інвестиційної діяльності між Україною та ЄС складається з двосторонніх інвестиційних договорів, укладених з державами – членами ЄС, та Угоди про асоціацію, яка поглиблює співробітництво України та ЄС у сфері інвестицій.

Угода про асоціацію встановлює лібералізацію руху капіталу та інвестицій, як прямих, так і портфельних, національний режим і режим найбільшого сприяння для заснування підприємницької діяльності, регулює стимулювання «екологічних» інвестицій, покращення інвестиційного клімату у таких сферах, як ядерна енергетика, фінансові послуги, сільське господарство.

Відзначено, що Угода про асоціацію не містить спеціальних положень про вирішення інвестиційних спорів, однак вказується на можливість їх включення після переговорів в майбутньому. Додатком XVII до Угоди про асоціацію передбачено «нормативно-правове наближення між сторонами» (Україною та ЄС), зокрема, у сфері фінансових послуг та інвестиційної діяльності.

Підрозділ 4.2 *«Теоретичні підходи стосовно приведення інвестиційного законодавства України у відповідність до *acquis* ЄС»* містить аналіз термінів у сфері приведення інвестиційного законодавства України у відповідність із актами *acquis* ЄС.

На законодавчому рівні (Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18 березня 2004 р. № 1629-IV) наразі саме термін «адаптація» вибраний для приведення національного законодавства у відповідність до *acquis* ЄС, однак Угода про асоціацію оперує термінами «гармонізація», «адаптація», «імплементация», «наближення», «зближення» та ін.

Висловлено точку зору, що вдосконалення вітчизняного інвестиційного законодавства має здійснюватися шляхом гармонізації до директив та уніфікації до регламентів, проте навіть у випадку гармонізації відповідно до директив простежуються ознаки уніфікації. До транспозиції («перенесення») вдаються у разі потреби прискореної гармонізації чи уніфікації. Зазначено, що інвестиційне законодавство України залишається в багатьох аспектах негармонізованим і неуніфікованим відповідно до положень *acquis* ЄС, зокрема потребує приведення у відповідність законодавство у сфері регулювання інвестиційних фондів та захисту прав інвесторів.

У підрозділі 4.3. «Перспективи приведення законодавства України у відповідність до *acquis* Європейського Союзу у сфері інвестиційної діяльності» аналізуються підзаконні акти, ухвалені на виконання вимог Угоди про асоціацію про приведення законодавства України у відповідність до *acquis* ЄС, надаються пропозиції щодо вдосконалення вітчизняного законодавства.

Вказано, що на виконання положень Угоди про асоціацію та Додатку XVII до неї про приведення у відповідність вітчизняного законодавства до *acquis* ЄС, Кабінетом Міністрів України приймаються загальні плани, які потім конкретизуються у спеціальних планах відповідних державних органів. На практиці гармонізація та уніфікація законодавства України з *acquis* ЄС у сфері інвестиційної діяльності відбуваються шляхом реалізації відповідних Планів імплементації стосовно окремих директив та регламентів ЄС.

У дисертації відзначається, що на виконання положень Угоди про асоціацію, Додатку XVII до Угоди про асоціацію, Плану заходів з виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 р. № 1106 (зі змінами від 20 листопада 2019 р.) та планів імплементації окремих актів *acquis* ЄС у сфері інвестиційної діяльності вважається за доцільне ввести положення про конфлікт інтересів в Закон України «Про інститути спільного інвестування» від 05 липня 2012 р. № 5080-VI, врегулювати діяльність інвестиційних фірм в Україні, удосконалити функціонування інституту кваліфікованих інвесторів, запровадити інститут професійних клієнтів інвестиційних фірм, урегулювати ключову інформацію для інвестора, створити Фонд компенсацій вкладів інвесторів. Запропоновано запровадити нові форми інвестиційних фондів, такі як фонди соціального підприємництва та фонди довгострокових інвестицій.

ВИСНОВКИ

У висновках сформульовано найбільш суттєві результати дисертаційного дослідження, здійснено теоретичні узагальнення наукових завдань щодо аналізу правового регулювання інвестиційної діяльності в ЄС.

1. Виявлено, що інвестиційній діяльності як фактору залучення капіталу в економіку європейських держав приділялася увага ще з початку процесів європейської інтеграції. Це було зумовлено тим, що задоволення спільних

економічних інтересів безпосередньо пов'язано із інвестиційною діяльністю. Надання певних свобод і гарантій діяльності для інвесторів та заохочення інвестицій сприяло розвитку економік держав-членів Європейського економічного співтовариства.

2. Виділено дві основні форми європейської інтеграції у сфері інвестиційної діяльності: «негативна» та «позитивна». Перша передбачала послаблення транскордонних бар'єрів між державами, у тому числі, завдяки усуненню обмежень руху капіталу. Друга передбачала: віднесення регулювання прямих іноземних інвестицій до компетенції ЄС; створення інститутів, які сприяють вільному руху капіталу; створення спеціальних структур для консультивання інвесторів. Виявлено, що євроінтеграція у сфері інвестиційної діяльності здійснювалася переважно на основі функціоналізму – визначення спільних питань для досягнення загального економічного блага держав.

3. Розвиток свободи руху капіталу, складовою якого є вільний рух інвестицій, мав ключове значення для інвестиційної діяльності в ЄС. На інвестиції, пов'язані із заснуванням компаній, також поширюється свобода заснування. У випадках одночасного порушення свободи заснування і свободи руху капіталу державами – членами ЄС практика Суду ЄС є непослідовною. Суд ЄС надає пріоритет свободі заснування при існуванні визначального впливу інвестора, але в окремих випадках він надає пріоритет свободі руху капіталу, оскільки обмеження свободи заснування є прямим наслідком перешкод вільному руху капіталу.

4. Частина *acquis* ЄС стосується розмежування прямих та портфельних інвестицій. Це пов'язано, зокрема, з тим, що компетенція ЄС поширюється лише на прямі іноземні інвестиції. При цьому охарактеризовано підвид прямих інвестицій – непрямі прямі. Різниця між непрямими прямими та портфельними інвестиціями полягає в тому, що портфельні мають спекулятивний характер та не пов'язані з управлінням та контролем підприємства, тоді як у випадку непрямих інвестицій інвестор опосередковано, наприклад, через іншу компанію, володіє мінімум 10% статутного капіталу або прав голосу, які дають йому можливість впливати на контроль підприємства.

5. Договірний механізм регулювання інвестиційної діяльності в ЄС складається з: установчих договорів ЄС, які встановлюють свободу руху капіталу, свободу заснування, свободу надання послуг, захист права власності; договорів ЄС та його держав-членів з третіми країнами; договорів держав – членів ЄС із третіми країнами; «внутрішніх» двосторонніх інвестиційних договорів між державами-членами ЄС.

6. Розширення компетенції ЄС у сфері регулювання інвестиційної діяльності у зв'язку з набуттям чинності Лісабонського договору в 2009 році призвело до зміни статусу двосторонніх інвестиційних договорів, укладених між державами-членами ЄС, а також договорів між державами – членами ЄС та третіми країнами. Доведено, що тенденції розвитку *acquis* ЄС свідчать про те,

що інвестиційні договори між державами – членами ЄС та третіми країнами будуть з часом замінені масштабними і комплексними угодами ЄС з третіми країнами про торгівлю і інвестиції. Доля «внутрішніх» двосторонніх інвестиційних договорів між державами – членами ЄС залишається невизначеною, оскільки Комісія ЄС виступає проти їх існування. В свою чергу, Суд ЄС вважає, що арбітражі, які можуть утворюватися відповідно до них, не мають компетенції вирішувати інвестиційні спори.

7. Регулювання інвестиційної діяльності в ЄС здійснюється як відповідно до національного законодавства держав – членів ЄС, так і за допомогою *acquis* ЄС. Акти вторинного права ЄС, які є частиною *acquis* ЄС, що регулюють інвестиційну діяльність, зокрема, фінансові директиви та регламенти, є інструментом реалізації установчих договорів ЄС, що закріплюють свободу руху осіб, послуг і капіталів. Основними напрямками правового регулювання інвестиційної діяльності в ЄС є лібералізація руху капіталів, встановлення свободи заснування та послуг; формування єдиного законодавства для інвестиційних фірм та інвестиційних фондів; захист прав інвесторів; сприяння залученню інвестицій; забезпечення фінансової стабільності.

8. Виявлено, що прийняття Лісабонського договору з поширенням компетенції ЄС на прямі іноземні інвестиції та кризові явища на фінансовому ринку стали поштовхами до розширення інституційного механізму ЄС у сфері фінансових послуг та інвестиційної діяльності, зокрема була створена Європейська система фінансового нагляду, існують пропозиції щодо створення Європейського комітету з іноземних інвестицій. При цьому відслідковуються дві протилежні тенденції: з однієї сторони, скасовуються обмеження руху капіталу і інвестицій, а з іншої, посилюються контрольні повноваження наднаціональних органів у сфері інвестиційної діяльності.

9. *Acquis* ЄС регулює правовий статус таких суб'єктів інвестиційної діяльності як фізичні особи, юридичні особи, інвестиційні фонди, а саме підприємства колективного інвестування в оборотні цінні папери та альтернативні інвестиційні фонди, а також інвестиційні фірми. В роботі здійснено розмежування інвестиційних фондів та інвестиційних компаній, що полягає в наступному: основні засади їх діяльності регулюються різними директивами; інвестиційна компанія є різновидом підприємства колективного інвестування в оборотні цінні папери, його корпоративною формою, а фірма є окремим суб'єктом, що надає інвестиційні послуги; інвестиційна компанія не має права управляти активами третіх осіб, тоді як інвестиційна фірма надає інвестиційні послуги третім особам; інвестиційна фірма може бути фізичною особою, на відміну від інвестиційної компанії.

10. Доведено, що основи захисту прав інвесторів у ЄС, зокрема заборона незаконної експропріації та дискримінації, національний режим при реалізації свободи заснування встановлені установчими договорами, але основний масив відповідних норм міститься в актах вторинного *acquis* ЄС. Зазначено, що захист

прав інвесторів третіх країн у ЄС регулюється *acquis* ЄС, двосторонніми інвестиційними договорами держав – членів ЄС з третіми країнами, а також змішаними угодами ЄС та його держав-членів із третіми країнами.

11. Встановлено, що Угода про асоціацію між Україною та ЄС охоплює більш широке коло питань у сфері інвестиційної діяльності, порівняно з Угодою про партнерство та співробітництво 1994 року. Виокремлено чотири блоки правового регулювання інвестиційної діяльності за Угодою про асоціацію: свобода руху капіталу та інвестицій; захист інвестицій в рамках свободи заснування; стимулювання інвестицій; покращення інвестиційного клімату в окремих сферах. Визначено, що Угода про асоціацію між ЄС та Україною не містить спеціальних положень стосовно вирішення інвестиційних спорів, однак, відповідно до неї, потенційно можливе запровадження порядку вирішення спорів між інвестором та державою.

12. Як видається, термін «уніфікація» слід застосовувати до приведення у відповідність національного інвестиційного законодавства до положень регламентів, тоді як «гармонізація» застосовується у випадку реалізації директив. Проте, на нашу думку, у випадку гармонізації законодавства до директив у сфері інвестиційної діяльності простежуються елементи уніфікації, як це часто відбувається у праві ЄС. Наприклад, Директива 2013/36/ЄС встановлює чітко визначений розмір статутного капіталу інвестиційних фірм.

13. На виконання положень Угоди про асоціацію, Додатку XVII до Угоди про Асоціацію, Плану заходів з виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС від 25 жовтня 2017 р. № 1106 (зі змінами від 20 листопада 2019 р.) та планів імплементації окремих актів *acquis* ЄС у сфері інвестиційної діяльності запропоновано ухвалення положення про конфлікт інтересів в Законі України «Про інститути спільного інвестування» від 05 липня 2012 р. № 5080-VI; Закону «Про ринки фінансових інструментів», визначивши положення щодо інвестиційних фірм; удосконалити функціонування інституту кваліфікованих інвесторів, запровадити в національне законодавство інститут професійних клієнтів інвестиційних фірм; врегулювати ключову інформацію для інвестора; створити Фонд компенсацій вкладів інвесторів. Запропоновано виокремити нові форми інвестиційних фондів відповідно до положень новітнього *acquis* ЄС, як-от фонди довгострокових інвестицій та фонди соціального підприємництва.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Стрілець Б. В. Інститут кваліфікованих інвесторів у ЄС та в Україні. *Актуальні проблеми міжнародного права (на прикладі України та Грузії)*: кол. монографія / за заг. ред Ю. Бошицького та А. Махарадзе; Київський

університет права НАН України; Батумський державний університет ім. Шота Руставелі. Київ: Талком, 2018. С. 65–67.

2. Стрілець Б. В. Свобода руху капіталу та інвестиційна діяльність у Європейському Союзі. *Часопис Київського університету права*. 2015. № 1. С. 299–304.

3. Стрілець Б. В. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом та правове регулювання інвестиційної діяльності. *Публічне право*. 2015. № 4. С. 295–302.

4. Стрілець Б. В. Компетенція Європейського Союзу та держав – членів ЄС у сфері укладення двосторонніх інвестиційних договорів. *Часопис Київського університету права*. 2016. № 1. С. 337–342.

5. Стрілець Б. В. Інституційний механізм регулювання інвестиційної діяльності в Європейському Союзі. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: «Юридичні науки»*. 2016. Вип. 6. Т. 3. С. 158–162.

6. Стрілець Б. В. Інвестиційна діяльність як фактор європейської економічної інтеграції. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2016. № 6/1. С. 163–168.

7. Strilets B. The Legal Status of the Intra-EU Bilateral Investment Agreements. *Legea si Viata*. 2016. № 6/2 (294). P. 114–117.

8. Strilets B. EU Investment Agreements and Investor Protection. *Evropský politický a právní diskurz*. 2017. Vol. 4. Issue 2. P. 119–124.

9. Стрілець Б. В. Суб'єкти інвестиційної діяльності в Європейському Союзі. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: «Юридичні науки»*. 2018. Вип. 3. Т. 2. С. 188–191.

10. Strilets B. Legal Regulation of Investment Activity between Ukraine and European Union. *Evropský politický a právní diskurz*. 2018. Vol. 5. Issue 4. P. 54–59.

2. Опубліковані праці апробаційного характеру:

1. Стрілець Б. В. Компетенція Європейського Союзу та його держав-членів у сфері інвестиційної діяльності. *Сучасні проблеми правової системи України: зб. матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 27 лист. 2014 р.)* / ред. кол. Ю. С. Шемшученко, Ю. Л. Бошицький, О. В. Чернецька, М. О. Дей, С. І. Бевз. Київ: Вид-во «Ліра-К», 2014. С. 246–247.

2. Стрілець Б. В. Свобода заснування та інвестиційна діяльність у Європейському Союзі. *Наукові читання, присвячені пам'яті В. М. Корецького: зб. наук. праць (м. Київ, 26 лют. 2015 р.)* / редкол.: Ю. С. Шемшученко, Ю. Л. Бошицький, В. О. Євдокимов, О. В. Чернецька та ін.; Київський університет права НАН України. Київ: Вид-во «Ліра-К», 2015. С. 239–242.

3. Стрілець Б. В. Нова модель інвестиційних угод Європейського Союзу з третіми країнами. *Наукові читання, присвячені пам'яті Володимира Михайловича Корецького: зб. наук. праць (м. Київ, 25 лют. 2016 р.)* / редкол.: Ю. С. Шемшученко, Ю. Л. Бошицький, О. В. Чернецька та ін.; Київський

університет права НАН України. Львів: Західно-український консалтинговий центр [ТОВ], 2016. Вип. 9. С. 143–145.

4. Стрілець Б. В. Моделі міжнародних інвестиційних угод в Європейському Союзі. *Європейська юридична освіта і наука: зб. наук. праць міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 13–14 лист. 2015 р.)* / редкол.: Ю. Л. Бошицький, О. В. Петік, О. В. Чернецька, Я. В. Лазур. Львів: «Галицька видавнича спілка», 2015. С. 131–133.

5. Стрілець Б. В. Правове регулювання ключової інформації для інвестора: досвід ЄС. *Законодавство України: недоліки, проблеми систематизації та перспективи розвитку: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Херсон, 10–11 лют. 2017 р.)*. Херсон: Херсонський держ. ун-т; Видавничий дім «Гельветика», 2017. С. 156–159.

6. Стрілець Б. В. Правовий статус Єврогрупи у Європейському Союзі. *Development of legal regulation in East Europe: experience of Poland and Ukraine: Intern. scient.-pract. conf. proceedings (January 27–28, 2017)*. Sandomierz, 2017. P. 89–92.

7. Стрілець Б. В. Положення щодо непрямой експропріації у проекті Всеохоплюючої економічної та торговельної угоди між Канадою та ЄС. *Адаптація правової системи України до права Європейського Союзу: теоретичні та практичні аспекти: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 08 груд. 2016 р.)*. Полтава: ПУЕТ, 2016. Ч 1. С. 213–216.

8. Стрілець Б. В. Система вирішення інвестиційних спорів за проектом Угоди про Трансатлантичне торговельне та інвестиційне партнерство між ЄС та США. *Право і держава: проблеми розвитку та взаємодії у XXI ст.: тези доповідей міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 27–28 січ. 2017 р.)*. Запоріжжя: ЗНУ, 2017. С. 192–194.

9. Стрілець Б. В. Гармонізація законодавства України і ЄС за Угодою про Асоціацію: термінологічні питання. *Традиції та інновації розвитку приватного права в Україні: освітній вимір: матеріали VI Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 02 черв. 2017 р.)*. Полтава: ПУЕТ, 2017. С. 43–46.

10. Стрілець Б. В. Види інвестицій за законодавством Європейського Союзу. *Традиції та інновації розвитку приватного права в Україні: освітній вимір: матеріали VII Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 07 черв. 2018 р.)*. Полтава: ПУЕТ, 2018. С. 137–140.

АНОТАЦІЯ

Стрілець Б. В. Правове регулювання інвестиційної діяльності в Європейському Союзі. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.11 – міжнародне право. – Інститут законодавства Верховної Ради України, Київ, 2020.

Дисертацію присвячено комплексному науковому аналізу правового регулювання інвестиційної діяльності у Європейському Союзі (ЄС). Досліджено генезис правового регулювання інвестиційної діяльності як фактору європейської економічної інтеграції. Охарактеризовано підходи до європейської інтеграції на прикладі регулювання інвестиційної діяльності, окреслено взаємозв'язок свободи руху капіталу та інвестиційної діяльності.

Описано договірний механізм регулювання інвестиційної діяльності в ЄС. Досліджено систему актів, ухвалених інститутами ЄС у сфері інвестиційної діяльності, виокремлено напрями правового регулювання інвестиційної діяльності в ЄС. Розкрито інституційний механізм регулювання інвестиційної діяльності в ЄС. Здійснено характеристику суб'єктів інвестиційної діяльності в ЄС, проведено аналіз захисту прав інвесторів, у тому числі інвесторів третіх країн у ЄС. В роботі розвинуто наукові уявлення про генезис правового регулювання інвестиційної діяльності між Україною та ЄС. Виокремлено блоки правового регулювання інвестиційної діяльності за Угодою про асоціацію. Висунуто пропозиції щодо вдосконалення інституту кваліфікованих інвесторів, врегулювання діяльності інвестиційних фірм в Україні, ключової інформації для інвестора, створення Фонду компенсацій вкладів інвесторів, запровадження нових форм інвестиційних фондів.

Ключові слова: інвестиційна діяльність, двосторонні інвестиційні договори, міжнародні договори між ЄС і третіми країнами, інвестиційні фірми, інвестиційні фонди, захист прав інвесторів, Угода про асоціацію.

АННОТАЦИЯ

Стрилец Б. В. Правовое регулирование инвестиционной деятельности в Европейском Союзе. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.11 – международное право. – Институт законодательства Верховной Рады Украины, Киев, 2020.

Диссертация посвящена комплексному научному анализу правового регулирования инвестиционной деятельности в Европейском Союзе (ЕС). Исследован генезис правового регулирования инвестиционной деятельности как фактора европейской экономической интеграции. Охарактеризованы подходы к европейской интеграции на примере регулирования инвестиционной деятельности, определена взаимосвязь свободы движения капитала и инвестиционной деятельности.

Описан договорной механизм регулирования инвестиционной деятельности в ЕС. Исследована система актов, принятых институтами ЕС в сфере инвестиционной деятельности, выделены направления правового регулирования инвестиционной деятельности в ЕС. Раскрыто институциональный механизм регулирования инвестиционной деятельности в ЕС. Осуществлено характеристику субъектов инвестиционной деятельности в

ЕС, проведен анализ защиты прав инвесторов, в том числе инвесторов третьих стран в ЕС. В работе развито научные представления о генезисе правового регулирования инвестиционной деятельности между Украиной и ЕС. Выделены блоки правового регулирования инвестиционной деятельности согласно Соглашению об ассоциации. Выдвинуты предложения по усовершенствованию института квалифицированных инвесторов, урегулированию деятельности инвестиционных фирм в Украине, ключевой информации для инвестора, созданию Фонда компенсаций вкладов инвесторов, внедрению новых форм инвестиционных фондов.

Ключевые слова: инвестиционная деятельность, двусторонние инвестиционные договоры, международные договоры между ЕС и третьими странами, инвестиционные фирмы, инвестиционные фонды, защита прав инвесторов, Соглашение об ассоциации.

SUMMARY

Strilets B. Legal Regulation of Investment Activity in the European Union. – On the right of the manuscript.

Thesis for the Candidate of Legal Sciences degree, specialty 12.00.11 – International Law. – The Institute of Legislation of the Verkhovna Rada of Ukraine, Kyiv, 2020.

The thesis is dedicated to a comprehensive scientific analysis of the legal regulation of investment activity in the European Union (EU).

The genesis of legal regulation of investment activity as a factor of European economic integration has been examined. Approaches to European integration have been described through the example of regulation of investment activity, the relationship between free movement of capital and investment has been outlined.

The treaty mechanism of regulating investment activity in the EU has been described. The institutional mechanism of regulating investment activity and system of acts approved by the EU institutions in the field of investment activity have been explored. Directions of legal regulation of investment activity in the EU, including capital movement liberalization, formation of single legal regulation for investment intermediaries, investor protection, and investment promotion, have been singled out.

The subjects of investment activity in the EU including natural persons, legal entities, state, and investment intermediaries (firms and funds) have been characterized. The criteria for differentiating investment companies and investment firms according to the EU legislation have been presented. The protection of investors, including third country investors' rights in the EU has been studied.

There have been developed scientific ideas on genesis of legal regulation of investment activity between Ukraine and the EU, blocks of legal regulation of investment under the EU-Ukraine Association Agreement have been outlined. Delineation of the scope of terms concerning bringing the domestic legislation in line with the EU *acquis* has been further developed. The expediency of introducing

“conflict of interests” term in investment sphere, the law institute of investment firms, improving the law institute of qualified investors, introducing professional clients of investment firms, investor compensation schemes, key investor information, and new types of investment funds according to the EU legislation has been argued.

Keywords: investment activity, bilateral investment treaties, EU treaties with third countries, investment firms, investment funds, investor protection, EU-Ukraine Association Agreement.